

SZATAN – MIT CZY RZECZYWISTE ZAGROŻENIE?

Cele:

Uczeń:

- wie, że istnieje osobowe zło
- zna nauczanie Kościoła na temat szatana
- wymienia sposoby oddziaływania złego ducha na człowieka
- określa konkretne sposoby ochrony przed szatanem

Metody:

minisonda: kolorowa kartka

stop–klatka: projekcja wybranych fragmentów filmu pt. *Diabeł*

pogadanka

praca z tekstem

kolaż

wywiad

notatka prasowa

recepta

Formy pracy

praca w grupach

Materiały:

kolorowe karteczki A7 (czerwone, zielone i żółte)

flamastry

kartki A4

ksero 1: Imiona i określenia złego ducha

film pt. *Diabeł*

ksero 2: Analiza wybranych dzieł malarskich

ksero 3: Motyw szatana w wybranych utworach literackich

ksero 4: Temat szatana w kinie – wybrane tytuły

ksero 5: teksty biblijne

ksero 6: treść notatki do zeszytu

ksero 7: kwestionariusz *Znaki działania diabła na świecie*

szary papier

kolorowe gazety

klej

imitacja mikrofonu

ksero 8: druk recepty

ksero 9: zbroja Boża

ksero 10: przemówienie Pawła VI

obrazki z modlitwą do św. Michała Archanioła (dla każdego ucznia po jednym)

Czas: 2 x 45 minut

PLAN ZAJĘĆ

KATECHEZA I

1. Wprowadzenie ogólne
2. Minisonda
3. Projektcja filmu pt. *Diabel* – fragment I
4. Sekwencja 1: praca z tekstami
5. Pogadanka jako wstęp do projekcji filmu – fragment II
6. Sekwencja 2: sposoby działania szatana w świecie
7. Podsumowanie I
8. Notatka: sposoby kuszenia szatana

KATECHEZA II

9. Sekwencja 3: projektcja filmu – fragment III. Praca z tekstami biblijnymi
10. Sekwencja 4: praca indywidualna nad pytaniami z kwestionariusza *Znaki działania diabła na świecie* (kolaż, wywiad, notatka prasowa, recepta). Przygotowanie “zbroi Bożej”
11. Praca domowa

PRZEBIEG ZAJĘĆ

KATECHEZA I

Sekwencja 1

Wprowadzenie [7 min]

Na wstępie katecheta rozdaje uczniom po 3 kolorowe karteczki (czerwoną, zieloną i żółtą) oraz stawia pytanie: *Czy wierzycie w istnienie szatana?* Uczniowie przekonani o jego istnieniu podnoszą karteczkę zieloną, jeśli nie wierzą w istnienie szatana, podnoszą karteczkę czerwoną, jeśli nie mają na ten temat zdania, podnoszą karteczkę żółtą. Z pewnością pojawią się różne kolory karteczek i zdania będą podzielone. Po tej minisondzie katecheta przedstawia fragment filmu *Diabeł* z wypowiedziami ulicznych przechodniów. [od początku do 2:42min]. *Jak widać, wypowiedzi osób z filmu także nie dają jednoznacznej odpowiedzi. Choć ponad 90% Polaków wierzy w Boga, to już tylko ok. 40% z nich wierzy w istnienie diabła i piekła (czyli 50% odrzuca jego istnienie), choć Kościół podaje te rzeczywistości jako dogmaty wiary.* Katecheta kontynuuje: *Poszukując odpowiedzi na postawione wyżej pytanie, zapoznamy się z dorobkiem kultury ludzkiej dotyczącej pojęcia osobowego zła.*

Aktywizacja [20 min]

Uczniowie mogą pracować np. w 5 grupach:

Pierwsza z nich otrzymuje – listę imion (nazw) złego ducha (diabła, szatana) w różnych kulturach i religiach (KSERO 1)

Druga – kilka reprodukcji obrazów, np. *Diabeł*, *Strącenie szatana* grafiki Gustawa Doré, *Upadły anioł* obraz Alexandra Cabanela, *Jezus Chrystus uwalnia opętanego przed Diabła* - iluminacja na średniowiecznym manuskrypcie, *Sąd Ostateczny* Hansa Memlinga, *Upadek zbuntowanych aniołów* Petera Bruegela Starszego, *Szatan* Stanisława Ignacego Witkiewicza, *Triumf szatana* wg projektu Jana Matejki, *Demon* Wojciecha Weissa. Pomocne w analizie reprodukcji mogą być teksty z załącznika KSERO 2.

Trzecia – tekst: motyw szatana w literaturze (KSERO 3)

Czwarta – tekst: temat szatana w filmie (KSERO 4)

Piąta – wybrane teksty biblijne prezentujące osobę szatana (KSERO 5).

W/w materiały (KSERO 1-4) nauczyciel może zaprezentować również w formie wykładu z wykorzystaniem sprzętu multimedialnego.

Grupy 1-4 prezentują wyniki swoich prac.

W podsumowaniu warto zwrócić uwagę na:

– przekonanie o istnieniu osobowego zła u ludzi pochodzących z różnych kultur, religii i okresów historycznych

– sposób przedstawienia szatana: zazwyczaj elegancki, przystojny mężczyzna lub piękny anioł (inteligencja szatana, wzbudzenie zainteresowania, upadły anioł) lub ciemne kolory, przerażający wygląd (kontrasty: dobro [biel, piękno] – zło [czern, szpetota]).

Następnie wyniki swojej pracy przedstawia grupa piąta. Ważne jest, aby ukazać uczniom, że wiele dzieł literatury i sztuki było zainspirowanych obrazem szatana zaprezentowanym w Piśmie Świętym.

Puenta [1 min]

Z naszych dotychczasowych rozważań wynika, że wielu ludzi posiadało i ma ideę, pojęcie, a nawet przekonanie o istnieniu szatana, co potwierdza dorobek kultury ludzkiej (literatura, sztuka, film). Bardzo duży wpływ na wyobrażenie i wiarę w diabła miała i ma Biblia.

Sekwencja 2

Wprowadzenie [1 min]

O realnym istnieniu osoby możemy przekonać się również na podstawie sposobów i skutków jej działania. Stanowią one rodzaj dowodów - "śladów" jej obecności. Kim zatem jest diabeł i w jaki sposób działa w świecie i na człowieka, dowiemy się w dalszej części filmu. Oglądając film wynotujcie, proszę, sposoby oddziaływania szatana na człowieka na podstawie historii poszczególnych bohaterów.

Aktywizacja [20 min]

Emisja fragmentu filmu [od 2:42 min do 14:43 min]. Po obejrzeniu uczniowie odczytują swoje zapiski. Katecheta w miarę potrzeby rozwija, uzupełnia lub koryguje. Wymienione sposoby działania szatana jeden uczeń zapisuje na tablicy, a pozostali zapisują je do zeszytu. Katecheta rozdaje materiały KSERO 5 (grupom 1-4) z pociętymi na oddzielnych

paskach cytatami z Nowego Testamentu. Prosi o ich przeczytanie i dopasowanie cytatów z Nowego Testamentu do zaprezentowanych postaw każdego z bohaterów filmu. Po zakończonej pracy wybrani uczniowie czytają cytaty biblijne, które według nich pasują do historii danej postaci. Katecheta może uznać wszystkie odpowiedzi za dobre, gdyż najważniejsze nie jest właściwe dopasowanie cytatów, ale uświadomienie uczniom, że w życiu bohaterów filmu można zauważyć działanie szatana. Odpowiedzi - wnioski, do jakich powinni dojść uczniowie: Szatan działa przez: a) zwykle kuszenie do zła, które dotyka wszystkich ludzi, także nas b) nieświadome, powolne zniewolenie człowieka (o. Bruno, satanistka), c) świadome oddanie się człowieka na służbę diabłu (młoda Amerykanka). Ważne jest, aby uświadomić uczniom, że diabeł kusi nas (wykorzystuje słabość natury ludzkiej), ale decyzję o popełnieniu lub zaniechaniu zła podejmuje sam człowiek. Wielu ludzi ma też złe przyzwyczajenia lub nałogi, które powodują, że często popełniają oni te same grzechy. W takich sytuacjach nie zawsze bezpośrednim kusicielem do zła jest szatan ale np. słabsza wola ludzka. Można jednak wspomnieć o takich wydarzeniach z historii powszechnej, najlepiej najnowszej, w których rozmiar zła nie wynika tylko z ludzkiej słabości (wojny, terroryzm, ideologie, masowe ludobójstwa).

Puenta [1 min]

Mimo, że tak wielu ludzi, nawet wśród ochrzczonych, nie uznaje istnienia diabła, Jezus Chrystus mówi o nim w Ewangeliach wielokrotnie i wyraźnie, przestrzegając przed jego sztuczkami, które mogą prowadzić człowieka do zatracenia. Sprawcą zła jest szatan, siła popychająca człowieka do złudnego szczęścia. Greckie słowo diabolos oznacza “podwójny”, ten, który dzieli, oszczerca, z hebr. zaś szatan to “przeciwnik”, “oskarżyciel”. W Biblii przybiera on konkretną postać, jest osobą przeciwną Bogu, choć niewidoczną, to jednak działającą i wywierającą wpływ na życie człowieka.

Notatka

Treść notatki do zeszytu katecheta rozdaje uczniom na przygotowanych wcześniej kartkach (KSERO 6). Poniżej treść notatki:

„Demony (gr. *daimonion*) to biblijna nazwa upadłych aniołów mających zły wpływ na zdrowie, psychikę, charakter człowieka i jego rozeznanie moralne. To demony wpędzają ludzi w grzech duchowego lenistwa, tzw. acedię (gr. *akedia* – niedbałość, oziębłość), czyli paraliż ducha, która przejawia się zubożeniem na dobro, brakiem rozeznania duchowego, co jest

dobrze, a co złe, i zaniedbaniem spraw związanych ze zbawieniem wiecznym. Diabeł i demony mogą oddziaływać na człowieka w trojaki sposób:

- a) kuszą do zła (np. do chciwości, zazdrości, gniewu, niewybaczenia) i tych pokus doświadczają wszyscy ludzie,
- b) podświadomie zniewalają, wchodzą w życie człowieka, który próbuje ingerować w zjawiska świata duchowego (np. poprzez praktykowanie spirytyzmu, parapsychologii, wróżbiarstwa czy bioenergoterapii)
- c) opętują człowieka, który świadomie oddaje się na służbę diabłu w zamian za uzyskanie sławy czy bogactwa. Kościół uważa za możliwe stwierdzenie opętania na podstawie objawów, starannie odróżniając je od chorób psychicznych”¹.

KATECHEZA II

Sekwencja 3

Wprowadzenie [2 min]

Na poprzedniej katechezie próbowaliśmy uzupełnić naszą wiedzę w kontrowersyjnym temacie dotyczącym istnienia osobowego zła. Analizowaliśmy motyw szatana w wybranych dziełach sztuki malarskiej, filmowej i literatury. Poznaliśmy historię Magdy, o. Brunona oraz młodej Amerykanki. W ich życiu widoczne było działanie złego ducha. Z własnego doświadczenia wiemy również, że szatan stale czyha na nas, wchodzi w naszą codzienność przez pokusy, lęki, wyobraźnię, wykorzystuje nasze słabe strony (cechy charakteru, złe przyzwyczajenia). Wzbudza on w nas także niewiarę i zwątpienie w miłość Boga, próbuje zniekształcić Jego prawdziwy obraz oraz zniszczyć stan łaski uświęcającej w naszych duszach.

Dzisiaj poznacie konkretne sposoby obrony przed działaniem złego ducha.

Aktywizacja [16 min]

Katecheta prosi, aby uczniowie usiedli w podobnych grupach jak na ostatniej lekcji. Rozdaje im materiały KSERO 5 i prosi, aby tak jak na ostatnich zajęciach, ułożyli pocięte na oddzielne paski cytaty z Nowego Testamentu po lewej stronie przy imionach bohaterów filmu „Diabeł” (o. Brunona bonifratra, Magdy i Amerykanki; ich imiona można zapisać na kartkach formatu A4). Następnie katecheta prosi, by uczniowie oglądając fragment filmu (od 14:54 min do 22:31 min) zwrócili uwagę w jaki sposób poszczególne postaci zostały uwolnione spod

¹ Por. *Demon*, w: H. Witczyk (red.), *Encyklopedia chrześcijaństwa. Historia i współczesność – 2000 lat nadziei*, Kielce 2001, s. 163; G. Abrosio, *Diabeł*, tamże, s. 164-165.

wpływu złego ducha. Warto, aby katechizowani zanotowali sposoby walki z osobowym złem (po prawej stronie kartek z imionami bohaterów; odpowiednio do sytuacji każdego z bohaterów). Uczniowie po obejrzeniu wyżej przywołanego fragmentu filmu podejmują z katechetą rozmowę na kanwie postawionych wcześniej pytań i zagadnień. Nauczyciel może też krótko nawiązać do informacji (w filmie) o egzorcyzmach jako specjalnym obrzędzie Kościoła uwolnienia opętanego spod wpływu złego ducha.

Puenta [1 min]

Katecheta podsumowuje: *Szatan nie zawsze działa tak wyraźnie i w tak spektakularny sposób jak w życiu Magdy i o. Brunona czy amerykańskiej kobiety. Jednak atakuje on każdego z nas i dlatego koniecznym jest poznanie środków zaradczych.*

Sekwencja 4

Wprowadzenie [1 min]

Papież Paweł VI w 1972 roku w jednej ze śródowych audiencji z troską stwierdził, iż jedną z największych potrzeb Kościoła jest obrona przed demonem². Przyjrzyjmy się tej wypowiedzi nieco bardziej szczegółowo.

Aktywizacja [20 min]

Nauczyciel rozdaje każdej grupie KSERO 7, na którym jest zapisany wstęp i pytania do kwestionariusza na temat działania szatana we współczesnym świecie. Najpierw odbywa się głośne czytanie wstępu i pytań z kwestionariusza. Następnie uczniowie z grupy pierwszej odpowiadają na pytanie pierwsze, przedstawiając **metodą kolażu** (technika wydzierania elementów z gazet i tworzenia z nich poprzez przyklejenie na papier obrazu na dany temat). Katecheta prosi lidera tej grupy o pobranie szarego papieru, kolorowych gazet i kleju, niezbędnych do wykonania kolażu. Druga grupa odpowiada na pytanie drugie, przygotowując w tym celu **wywiad** z wybranym przez siebie autorytetem, który odpowie na postawione pytanie. W tym celu uczniowie otrzymują kartkę A4, flamaster oraz imitację mikrofonu potrzebnego do przeprowadzenia wywiadu w czasie prezentacji. Na pytanie trzecie przygotowuje odpowiedź kolejna grupa, sporządzając **notatkę prasową** (w tym celu katecheta może przygotować kartkę A4 z nagłówkiem gazety, dla której notatka będzie sporządzana, oraz flamaster), zaś czwarta grupa napisze **receptę** (KSERO 8), która będzie odpowiedzią na pytanie czwarte. W tym celu uczniowie otrzymują od katechety druk recepty i flamaster. Grupa piąta na podstawie tekstu Ef

2 Paweł VI, *O szatanie i walce duchowej*, Audiencja generalna (15.11.1972), http://egzorcyzmy.katolik.pl//index.php?option=com_content&task=view&id=113&Itemid=161

6, 12-18 podpisuje **elementy “zbroi Bożej”** na rysunku (KSERO 9; kartkę można skserować – powiększyć do rozmiaru formatu A3).

Grupy prezentują efekty swojej pracy na forum klasy. Przed prezentacją odczytują pytanie, na które mieli przygotować odpowiedź. Po prezentacji każdej grupy uczestnicy innych zespołów mogą zadać pytanie dotyczące wykonanej pracy, poprosić o wyjaśnienie niezrozumiałych elementów lub podzielić się swoim spostrzeżeniami czy przemyśleniami. Grupa piąta prezentuje plakat “zbroi Bożej” pozostałym uczestnikom lekcji np. umieszczając go na tablicy za pomocą magnesów. Katecheta może pomóc uczniom w analizie biblijnych terminów (“przepasanie bioder prawdą” – żyć w prawdzie oraz prawdziwą nauką Chrystusa. Jezus jest Panem – kocha mnie, oddał za mnie swoje życie i przebacza mi wszystkie moje grzechy; “przywdziać pancerz sprawiedliwości” – wypełniać wolę Bożą; “obuć nogi w gotowość głoszenia dobrej nowiny o pokoju” – pozostawać w pokoju ze wszystkimi ludźmi; “wziąć wiarę jako tarczę” – wierzyć w moc miłości Bożej, którą szatan próbuje poddawać w wątpliwość; nałożyć “hełm zbawienia” – odrzucać pokusy, grzeszne myśli, powierzać swoje myśli Chrystusowi; przyjąć “miecz Ducha” – czytać i rozważać Słowo Boże³).

Puenta [5 min]

Św. Piotr ostrzega w swoim liście: “Bądźcie trzeźwi! Czuwajcie! Przeciwnik wasz, diabeł, jak lew ryczący krąży, szukając, kogo pożreć. Mocni w wierze przeciwstawcie się jemu!” (1 P 5, 8-9). Aby obronić się przed szatanem potrzebna jest decyzja powrotu do Boga, czyli nawrócenie. Środkami pomocnymi w tej walce są dla nas m. in.: troska o stan łaski uświęcającej, odrzucanie pokus, post, lektura słowa Bożego. Oprócz tych elementów “zbroi Bożej” ważne są także: pełne uczestnictwo we Mszy świętej, tj. przyjęcie Komunii Świętej podczas Eucharystii, życie sakramentalne oraz modlitwa. Dlatego wraz z codziennym zakładaniem tej zbroi Bożej każdy z nas powinien prosić Jezusa o ochronę i pomoc⁴. Katolicy zwracają się także o wstawiennictwo do Jego Matki, Maryi (urodziła się bez grzechu i nigdy nie popełniła zła), aniołów i świętych (mieszkańców nieba).

Prowadzący katechezę może rozdać uczniom obrazki z wizerunkiem i modlitwą do św. Michała Archaniola. Odmawia ją razem z uczniami na zakończenie lekcji oraz zachęca ich do posługiwania się nią.

³ Zob. J. J. Steffon, *Satanizm jako ucieczka w absurd*, Kraków 2001, s. 135-136.

⁴ Tamże, s. 136.

Praca domowa

1. Lektura całej wypowiedzi papieża Pawła VI na temat działania diabła we współczesnym świecie (KSERO 11)
2. Zadanie na ocenę celującą: odnalezienie i przeczytanie w KKK fragmentów nauczania Kościoła odnoszących się do diabła i obrony przed nim.

Opracowali *Bartłomiej Bester, Agnieszka Szajda*

Kwestionariusz *Znaki działania diabła na świecie* (ksero 7) opracował *Dariusz Kwiecień*

BIBLIOGRAFIA:

1. Ambrosio G., *Diabeł*, w: Witczyk H. (red.), *Encyklopedia chrześcijaństwa. Historia i współczesność – 2000 lat nadziei*, Kielce 2001, s. 163-164.
2. *Demon*, w: Witczyk H. (red.), *Encyklopedia chrześcijaństwa. Historia i współczesność – 2000 lat nadziei*, Kielce 2001, s. 164-165.
3. Gózdź K. (red.), *Teologia o szatanie*, Lublin 2000.
4. Kościelniak K., *Złe duchy w Biblii i Koranie: wpływ demonologii biblijnej na koraniczne koncepcje szatana w kontekście oddziaływań religii starożytnych*, Kraków 1999.
5. Kościelniak K., *Zło osobowe w Biblii: egzegetyczne, historyczne, religioznawcze i kulturowe aspekty demonologii biblijnej*, Kraków, 2002.
6. Maggi A., *Jezus i Belzebub: szatan i demony w Ewangelii św. Marka*, Kraków 2001.
7. Solak A., *Słudzy ciemności*, "Cywilizacja" nr 3/2002.
8. Steffon J. J., *Satanizm jako ucieczka w absurd*, Kraków 2001.
9. Trębacz T., *Szatan jako źródło zła. Studium dogmatyczno-pastoralne*, Kraków 2008.
10. Zajac R., *Szatan*, w: *Leksykon teologii fundamentalnej*, M. Rusecki (red.), Lublin-Kraków 2002, s. 1167-1170.
11. Zajac R., *Szatan w Starym Testamencie*, Lublin 1998.
12. <http://www.egzorcyzmy.katolik.pl/index.php?>

KSERO 1

IMIONA I OKREŚLENIA ZŁEGO DUCHA
W JĘZYKACH WYBRANYCH KULTUR I NARODÓW

Antychryst – gr. “przeciwnik, oponent Chrystusa”, Szatan; anioł upadły, zły duch, czart, władca, który rządzi w powietrzu (zob. Ef 2,2), kusiciel, książę ciemności, w wierzeniach judeo-chrześcijańskich główny zły duch we wszechświecie

Apollyon (Abaddon – hebr. “niszczyciel”) – tradycja judeo-chrześcijańska widzi go jako upadłego anioła lub demona, przywódcę piekielnej szarańczy

Aryman – diabeł mazdejski

Asmodeusz – hebrajski demon rozkoszy cielesnych i przepychu

Azazel – hebrajski demon, który nauczył ludzi wyrabiania broni i kosmetyków, przedstawiany pod postacią kozła

Bies – w mitologii słowiańskiej opętańcza siła nieczysta, demon, złośliwy duch, diabeł

Belzebub – hebr. “Władca Much”, uważany jest w okultyzmie oraz w demonologii chrześcijańskiej za strażnika bram piekielnych. Utożsamiany również z Szatanem - pierwszym upadłym aniołem

Beherit – jeden z demonów, przedstawiany jako żołnierz w czerwonym mundurze z złotą koroną na głowie i dosiadający czerwonego konia

Boruta – fikcyjna postać, diabeł, mający rzekomo zamieszkiwać miasto Łęczycę

Czart (Czort) – w mitologii słowiańskiej zazwyczaj zła lub złośliwa istota demoniczna, później (po przyjęciu chrześcijaństwa) utożsamiana z diabłem

Demon – gr. “ten, który coś rozdziela” – istoty występujące w wielu wierzeniach ludowych, mitologiach i religiach, które zajmują pozycję pośrednią między bogami a ludźmi, najczęściej są to nieprzyjazne człowiekowi duchy

Diabolos – gr. "oskarżyciel", "oszczerca"

Dracula – rumuńskie imię diabła

Iblis – w islamie jedno z imion Szatana

Jama – hinduistyczny bóg śmierci, zmarłych i władca piekła

Lewiatan – w Starym Testamencie opisywany jest jako wąż lub wieloryb. Występuje też w kontekstach, w których może symbolizować zło

Lilith (Lilit) – hebrajska kobieta-demon

Lucyfer – łac. “niosący światło”, w myśli chrześcijańskiej, jeden z upadłych archaniołów, utożsamiany powszechnie z Szatanem.

Loki (Logi) – w mitologii nordyckiej bóg zniszczenia, śmierci i oszustwa, również bóg ognia

Mammon – aramejski bóg bogactwa, zysku i pieniędzy

Mantus – etruski bóg podziemnego świata (Etruskowie - lud zamieszkujący w starożytności północną Italię)

Mastema – anioł zła i zniszczenia, oskarżyciel i kusiciel. Jego imię wspominane jest w esseńskich rękopisach z Qumran.

Mefistofeles – gr. “ten, który unika światła” (zob. J. W. Goethe, *Faust*)

Moloch – bóstwo fenickie i kananejskie. Średniowieczna demonologia uznaje go za jednego z demonów

Rokita – imię jednego z diabłów, występującego w polskich podaniach ludowych

Shaitan – arabskie określenie Szatana

Szatan – hebr. "przeciwnik", w judaizmie, chrześcijaństwie i islamie naczelną personifikacją zła oraz jego sprawca

Tai Shan – chiński władca piekieł

Yen Lo Wang – wg mitologii chińskiej prowadził w piekle kartotekę każdej duszy.

Źródło: kosciol.pl; pl.wikipedia.org/wiki

KSERO 2

ANALIZA WYBRANYCH DZIEŁ MALARSKICH

Na podstawie własnej wiedzy, otrzymanych reprodukcji oraz poniższych tekstów, opowiedz, w jaki sposób artyści różnych epok prezentowali postać szatana.

Hans Memling, SĄD OSTATECZNY (pomiędzy 1467 a 1471 r.)

Prawa część tryptyku przedstawia piekło. Wizja ta jest rezultatem średniowiecznych wyobrażeń o potępieniu. Na brązowych, burych skałach, pomiędzy którymi z otchłani bije piekielny ogień, widać nagich, umęczonych i przerażonych ludzi. Są dręczeni przez szatanów. Wizerunek szatana ma przede wszystkim funkcję dydaktyczną. Późnośredniowieczny artysta chce widza pouczyć, a poucza – strasząc. Szatan jest więc odrażającym stworzeniem. Jego twarz przypomina twarz bestii o cechach zarówno ludzkich, jak i zwierzęcych: ma wybałuszone, wielkie oczy, rogą, olbrzymie, wykrzywione w strasznym grymasie usta, płaski nos. Ręce szatanów wykonują agresywne gesty. Nogi przypominające zwierzęce łapy zwinnie depczą to, co napotkają. Całości dopełnia długi ogon.

Pieter Bruegel Starszy, UPADEK ZBUNTOWANYCH ANIOŁÓW (1562 r.)

Warto pamiętać, że szatan jest aniołem, który zbuntował się niegdyś przeciw Bogu. Malowidło na desce przedstawia moment pokonania złego ducha. W centrum obrazu widzimy Archanioła Michała w zbroi i z tarczą, na której widnieje krzyż – symbol ostatecznego zwycięstwa Chrystusa nad złem. Zastępy niebieskie biją zbuntowane przeciw Bogu demony. Spadają one bezładnie, przyjmując groteskowe kształty, które mocno kontrastują z pięknem i dostojeństwem wiernych Bogu aniołów w bieli. Demony otaczają szatana ukazanego pod postacią smoka – depcze go Archanioł Michał, co dodatkowo podkreśla tryumf dobra nad złem.

opracowała Małgorzata Juda-Mieloch

TRIUMF SZATANA – obraz według projektu Jana Matejki (1880 r.)

Obraz triumfu Szatana jest rezultatem zastosowania myśli ludzkiej i wiedzy dla osobistych zamiarów zawładnięcia świata, wzbogacenia się i dyktatury. Jego potęga zdominowała świat. Depcze zdrowy rozsądek, podsyca wzniecane ludzką ręką pożary i zagładę wszystkiego, co człowiek stworzył dla swego szczęścia i radości. Jako reprezentant ludzkości uosabiający nihilizm, głupotę i zanik wiary stoi nad zwłokami samobójcy, który wcześniej zamordował swoje dzieci. Triumfalnie trzyma nogę na jego głowie i wskazuje na zamglone słońce, symbol upadku i zaćmienia umysłu. Jednak oczywiste na pozór zwycięstwo Szatana nie jest ostateczne i decydujące, ponieważ matka pochylająca się w ruinach zniszczonego domostwa nad ciałem swego dziecka, wyczuła w nim ślad życia i jeszcze ma nadzieję... . Triumf Diabła jest więc przedwczesny i jedynie chwilowy.

Dorota Kamisińska

<http://www.wsp.krakow.pl/apismo/nr10/kultura.html>

Wojciech Weiss, DEMON (1904 r.)

Malarstwo operuje nie tylko dosłownością, ale również bogatą symboliką. Płótno pochodzące przedstawia szatana w taki właśnie sposób. Na obrazie widzimy parę: mężczyznę i kobietę siedzących przy stoliku w opustoszałej kawiarni. Oboje są ubrani na czarno. Mężczyzna siedzi w nonszalanckiej pozie, pali papierosa, na stoliku stoi kieliszek wódki. Kobieta wtulając twarz w białą chustkę położyła głowę na stole. Oparta o wolne krzesło dłoń mężczyzny układa się w literę V. Czy oznacza to chwilowe zwycięstwo zła? Tajemniczy uśmiech na twarzy mężczyzny każe podejrzewać, że to on jest przyczyną płaczu kobiety. Być może w tej sytuacji tytułowy demon wcielił się w postać mężczyzny – w każdym razie działa poprzez niego.

opracowała Małgorzata Juda-Mieloch

KSERO 3

MOTYW SZATANA W WYBRANYCH UTWORACH LITERACKICH

Na podstawie własnej wiedzy (np. nabytej na lekcjach języka polskiego) oraz poniższych tekstów zaprezentuj motyw szatana w literaturze.

Zło zdaje się inspirować malarzy i pisarzy bardziej niż dobro. W "Piekle" Dantego i "Raju utraconym" Milтона mamy malownicze obrazy walki między aniołami zbuntowanymi prowadzonymi przez Szatana i dobrymi pod wodzą archanioła Michała, (potem św. Michała) ubranego w zbroję i wywijającego mieczem.

http://www.italia-italia.info/017_angeli.htm

Adam Mickiewicz, *DZIADY* cz. III (1832 r.) – scena *Sen Senatora*

W sypialni senatora Nowosilcowa – ciemniecy Polaków, człowieka zdemoralizowanego władzą i władzy pożądanego – obserwujemy następującą scenę: dwa diabły przybywają do śpiącego, aby go męczyć. Rzeczywiście, sen Senatora nie jest spokojny, mężczyzna przewraca się na łóżku z boku na bok, mówi coś przez sen: być może dlatego, że jest pijany (obok łóżka stoi pusta butelka), być może, że dręczą go wyrzuty sumienia, być może wreszcie dlatego, że diabły biegają po jego sypialni. W pewnym momencie do pomieszczenia przybywa Belzebub – najważniejszy w diabelskiej hierarchii (dwa poprzednie nie mają nawet imion, określane są jako Diabeł I i Diabeł II) i przegania swych podwładnych, mówiąc, że mogą obudzić Senatora, a ten, zobaczywszy, co się dzieje, gotów jest jeszcze się poprawić i dzięki temu ocalić swą duszę. Tymczasem Belzebubowi zależy, by Nowosilcowa nadal był tym, kim jest – nikczemnikiem. Ta symboliczna scena pokazuje, jak bardzo złym człowiekiem był Senator – w tej scenie to nie dobro walczy ze złem o duszę bohatera. Tu mniejsze zło walczy z większym złem. Los Nowosilcowa wydaje się przesądzony.

Leopold Staff, *DESZCZ JESIENNY* (1903 r.)

Deszcz jesienny to sztandarowy polski utwór dobrze obrazujący tendencje dekadencje w młodopolskiej literaturze. Utwór ma zobrazować tytułowe zjawisko, a poprzez to sportretować świat – smutny, przygnębiający, pesymistyczny, bezwolny. Nie tylko opis monotonnie padającego deszczu buduje taką dekadencją wizję świata. Także opis szatana – zwykle postaci niezwykle dynamicznej, aktywnej i działającej – pokazuje, że świat nie jest nic wart. W takim świecie nawet szatan jest znudzony, samotny i bez pomysłów na działanie: „Przez ogród mój szatan szedł smutny śmiertelnie / I zmienił go w straszną, okropną pustelnię... / Z ponurym, na piersi zwieszonym szedł czołem / I kwiaty kwitnące przysypał popiołem, / Trawniki zarzucił bryłami kamienia / I posiał szal trwogi i śmierć przerażenia... / Aż, strwożon swym dziełem, brzemieniem ołowiu / Położył się na tym kamiennym pustkowiu, / By w piersi łkające przytłumić rozpaczę, / I smutków potwornych płomienne łyzy płacze...”

Michał Bułhakow, *MISTRZ I MAŁGORZATA* (1938 r.)

W powieści rosyjskiego pisarza szatan to Woland. Stanowi typ diabła, który jest intelektualistą. Jego cechy to przede wszystkim spokój, opanowanie, elegancja w zachowaniu, manierach, wyglądzie, ale także stanowczość. To przybywający do Moskwy obcokrajowiec – po trosze naukowiec, po trosze magik. Szatan przybywa do Moskwy i na jej tle wypada zupełnie pozytywnie. Ten zabieg posłużył Bułhakowowi jako narzędzie krytyki społeczeństwa rosyjskiego, w szczególności intelektualistów odpowiedzialnych za naród. Powieść demaskuje łapownictwo, skłonność do donosów, podporządkowanie się myśleniu partii. Taki obraz szatana to obraz bardzo współczesny – przypomina, że zło kryje się nie tylko w ewidentnych aktach agresji, ale także w wysublimowanym świecie słów.

opracowała Małgorzata Juda-Mieloch

KSERO 4

TEMAT SZATANA W KINIE – WYBRANE TYTUŁY

Na podstawie podanych niżej informacji zaprezentuj krótko fabułę każdego z filmów. Gdzie są widoczne inspiracje motywem szatana (np. w tytule, imieniu i cechach charakteru bohatera uosabiającego złego ducha, inne)?

Dziecko Rosemary (Rosemary's Baby, USA, 1968)

Thriller

Reżyseria: Roman Polański

Młode małżeństwo wprowadza się do nowego domu w okolicach Central Parku w Nowym Yorku. Szczęśliwa małżonka wkrótce stwierdza, że jest w ciąży, której objawy są jednak niepokojące. Po lekturze książki na temat czarnej magii Rosemary odkrywa, że imię i nazwisko jej sąsiada: Roman Castevet to anagram słowa Steven Marcato (syn szatana).

Obsada:

Mia Farrow – Rosemary Woodhouse

John Cassavetes – Guy Woodhouse

Ruth Gordon – Minnie Castevet

Sidney Blackmer – Roman Castevet

Maurice Evans – Edward "Hutch" Hutchins

Egzorcysta (The Exorcist, USA, 1973)

Horror

Reżyseria: William Friedkin

Pewnego dnia mała dziewczynka mieszkająca wraz z matką w Geogetown zaczyna się bardzo dziwnie zachowywać. Posiada niezwykłą siłę i może lewitować. Kiedy wiedza lekarska i medycyna zawodzą, matka dziewczynki sprowadza księdza, który odkrywa, że dziewczynka jest opętana przez demony.

Obsada :

Ellen Burstyn – Chris MacNeil

Max von Sydow – Ojciec Merrin

Lee J. Cobb – Porucznik Kinderman

Kitty Winn – Sharon Spencer

Jack MacGowran – Burke Dennings

Omen (The Omen, Wielka Brytania, 1976)

Horror

Reżyseria: Richard Donner

Historia amerykańskiego małżeństwa, które nieświadomie adoptuje dziecko Antychrysta.

Obsada:

Gregory Peck – Robert Thorn

Lee Remick – Katherine Thorn

David Warner – Jennings

Billie Whitelaw – Pani Baylock

Harvey Stephens – Damien

Harry Angel (Harry Angel, USA, 1987)

Horror

Reżyseria: Alan Parker

Obsada:

Charlotte Rampling – Margaret Krusemark

Pruitt Taylor Vince – Delmos

Robert De Niro – Louis Cyphre

Mickey Rourke – Harold R. 'Harry' Angel

Nowy Jork 1955 roku. Harry Angel jest prywatnym detektywem specjalizującym się w drobnych sprawach – rozwodach, sprawach ubezpieczeniowych. Pewnego dnia jego gabinet odwiedza niejaki Louis Cyphre. Harry otrzymuje od niego zlecenie, ma odnaleźć Johnny'ego Favorite'a, słynnego niegdyś śpiewaka jazzowego. Cyphre twierdzi, że Favorite zaciągnął u niego dług, który musi teraz spłacić...

Adwokat diabła (The Devil's Advocate, USA, 1997)

Thriller

Reżyseria: Taylor Hackford

Młody, ambitny i utalentowany adwokat zostaje skuszony intratną posadą w renomowanej firmie prawniczej. Na karierę bohatera niepostrzeżenie wpływać zaczyna charyzmatyczna osobowość szefa.

Obsada:

Keanu Reeves – Kevin Lomax

Al Pacino – John Milton

Charlize Theron – Mary Ann Lomax

Jeffrey Jones – Eddie Barzoon

Judith Ivey – Alice Lomax

Connie Nielsen – Christabella

Dziewiąte wrota (The Ninth Gate, Francja, Hiszpania, USA, 1999)

Horror/Thriller

Reżyseria: Roman Polański

Boris Balkan jest kolekcjonerem starych książek. Wszystkie jego starodruki są poświęcone jednemu tematowi – szatanowi. Ozdobą tej kolekcji jest jeden z trzech istniejących na świecie egzemplarzy księgi "Dziewięć Wrót Królestwa Cieni". Nie będąc pewny, czy jest to oryginał, zleca on Deanowi Corso, bibliofilowi – "specjaliście" od poszukiwania starych ksiąg, odnalezienie i dokładne porównanie swojego egzemplarza z dwoma pozostałymi.

Obsada :

Johnny Depp – Dean Corso

Frank Langella – Boris Balkan

Lena Olin – Liana Telfer

Emmanuelle Seigner – Dziewczyna

Barbara Jefford – Baronowa Kessler

I stanie się koniec (End of Days, USA, 1999)

Dramat sensacyjny

Reżyseria: Peter Hyams

Zbliża się koniec drugiego tysiąclecia. Jest to jedyna szansa szatana na przejęcie władzy nad światem. Musi on spłodzić dziecko nowojorskiej dziewczynie Christine. Na drodze staje mu jednak ex-policjant.

Obsada :

Arnold Schwarzenegger – Jericho Cane

Gabriel Byrne – Szatan

Kevin Pollak – Chicago

Robin Tunney – Christine York

CCH Pounder – Detektyw Margie Francis

Egzorcyzmy Emily Rose (The Exorcism of Emily Rose, USA, 2005)

Horror/Thriller

Podczas odprawiania egzorcyzmów umiera dziewczyna. Ksiądz, który je przeprowadzał zostaje oskarżony o morderstwo i staje przed sądem. Scenariusz filmu nawiązuje do historii życia Anneliese Michel – niemieckiej studentki pedagogiki.

Obsada:

Jennifer Carpenter – Emily Rose

Laura Linney – Erin Bruner

Tom Wilkinson – Ojciec Moore

Campbell Scott – Ethan Thomas

Shohreh Aghdashloo – Dr Adani

Źródło: film.onet.pl
film.pl
film.web.pl

KSERO 5

Na podstawie poniższych tekstów opowiedz co na temat szatana mówi nam Biblia.

Zdarzyło się pewnego dnia, gdy synowie Boży udawali się, by stanąć przed Panem, że i szatan też poszedł z nimi. I rzekł Bóg do szatana: «Skąd przychodzisz?» Szatan odrzekł Panu: «Przemierzałem ziemię i wędrowałem po niej». Mówi Pan do szatana: «A zwróciłeś uwagę na sługę mego, Hioba? Bo nie ma na całej ziemi drugiego, kto by tak był prawy, sprawiedliwy, bogobojny i unikający grzechu jak on». Szatan na to do Pana: «Czyż za darmo Hiob czci Boga? Czyż Ty nie ogrodziłeś zewsząd jego samego, jego domu i całej majątności? Pracy jego rąk pobłogosławiłeś, jego dobytek na ziemi się mnoży. Wyciągnij, proszę, rękę i dotknij jego majątku! Na pewno Ci w twarz będzie zlorzeczył». Rzekł Pan do szatana: «Oto cały majątek jego w twej mocy. Tylko na niego samego nie wyciągaj ręki». I odszedł szatan sprzed oblicza Pańskiego (Hi 1, 6-12).

Od początku był on [diabeł] zabójcą i w prawdzie nie wytrwał, bo prawdy w nim nie ma. Kiedy mówi kłamstwo, od siebie mówi, bo jest kłamcą i ojcem kłamstwa (J 8, 44).

*I nastąpiła walka na niebie:
Michał i jego aniołowie mieli walczyć ze Smokiem.
I wystąpił do walki Smok i jego aniołowie,
ale nie przemógł,
i już się miejsce dla nich w niebie nie znalazło.
I został strącony wielki Smok,
Wąż starodawny,
który się zwie diabeł i szatan,
zwodzący całą zamieszkałą ziemię,
został strącony na ziemię,
a z nim strąceni zostali jego aniołowie.
I usłyszałem donośny głos mówiący w niebie: «Teraz nastąpi zbawienie, potęga i królowanie Boga naszego
i władza Jego Pomazańca,
bo oskarżyciel braci naszych został strącony,
ten, co dniem i nocą oskarża ich przed Bogiem naszym (Ap 12, 7-10)*

...syn zatracenia, który się sprzeciwia i wynosi ponad wszystko, co nazywa się Bogiem lub tym, co odbiera cześć, tak że zasiądzie w świątyni Boga dowodząc, że sam jest Bogiem (2Tes 2, 3-4).

I rzekł diabeł do Niego: «Tobie dam potęgę i wspaniałość tego wszystkiego, bo mnie są poddane i mogę je odstąpić, komu chcę. Jeśli więc upadniesz i oddasz mi pokłon, wszystko będzie Twoje» (Łk 4, 6-7).

Nie bójcie się tych, którzy zabijają ciało, lecz duszy zabić nie mogą. Bójcie się raczej Tego, który duszę i ciało może zatracić w piekle (Mt 10, 28).

WOJNA ŚWIATÓW – DIABEL – MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Gdy duch nieczysty opuści człowieka, bląka się po miejscach bezwodnych, szukając spoczynku, ale nie znajduje. Wtedy mówi: Wróć do swego domu, skąd wyszedłem; a przyszedłszy zastaje go nie zajęтым, wymiecionym i przyozdobionym. Wtedy idzie i bierze z sobą siedmiu innych duchów złośliwszych niż on sam; wchodzi i mieszkają tam. I staje się późniejszy stan owego człowieka gorszy, niż był poprzedni (Mt 12, 43-45).

Takie jest znaczenie przypowieści: Ziarnem jest słowo Boże. Tymi na drodze są ci, którzy słuchają słowa; potem przychodzi diabeł i zabiera słowo z ich serca, żeby nie uwierzyli i nie byli zbawieni (Łk 8, 11-12).

Bądźcie trzeźwi! Czuwajcie! Przeciwnik wasz, diabeł, jak lew ryczący krąży szukając kogo pożreć. Mocni w wierze przeciwstawcie się jemu! (1 P 5, 8-9).

Kto grzeszy, jest dzieckiem diabła, ponieważ diabeł trwa w grzechu od początku. Syn Boży objawił się po to, aby zniszczyć dzieła diabła. Każdy, kto narodził się z Boga, nie grzeszy, gdyż trwa w nim nasienie Boże, taki nie może grzeszyć, bo się narodził z Boga. Dzięki temu można rozpoznać dzieci Boga i dzieci diabła: każdy, kto postępuje niesprawiedliwie, nie jest z Boga, jak i ten, kto nie miłuje swego brata (J 3, 8-10).

KSERO 6

Demony (gr. *daimonion*) to biblijna nazwa upadłych aniołów mających zły wpływ na zdrowie, psychikę, charakter człowieka i jego rozeznanie moralne. To demony wpędzają ludzi w grzech duchowego lenistwa, tzw. acedię (gr. *akedia* – niedbałość, oziębłość), czyli paraliż ducha, który przejawia się zubożeniem na dobro, brakiem rozeznania duchowego co jest dobre, a co złe, i zaniedbaniem spraw związanych ze zbawieniem wiecznym”. Diabeł i demony mogą oddziaływać na człowieka w trojaki sposób: a) kuszą do zła (np. do chciwości, zazdrości, gniewu, niewybaczenia,) i tych pokus doświadczają wszyscy ludzie, b) podświadomie zniewalają, wchodzą w życie człowieka, który próbuje ingerować w zjawiska świata duchowego (np. poprzez praktykowanie spirytyzmu, parapsychologii, wróżbiarstwa czy bioenergoterapii) c) opętują człowieka, który świadomie oddaje się na służbę diabłu w zamian za uzyskanie sławy czy bogactwa. Kościół uważa za możliwe stwierdzenie opętania na podstawie objawów, starannie odróżniając je od chorób psychicznych.

Tradycyjną formułą uwalniania opętanych w Kościele jest egzorcyzm, czyli uroczysta modlitwa nad opętanym.

Demony (gr. *daimonion*) to biblijna nazwa upadłych aniołów mających zły wpływ na zdrowie, psychikę, charakter człowieka i jego rozeznanie moralne. To demony wpędzają ludzi w grzech duchowego lenistwa, tzw. acedię (gr. *akedia* – niedbałość, oziębłość), czyli paraliż ducha, który przejawia się zubożeniem na dobro, brakiem rozeznania duchowego co jest dobre, a co złe, i zaniedbaniem spraw związanych ze zbawieniem wiecznym”. Diabeł i demony mogą oddziaływać na człowieka w trojaki sposób: a) kuszą do zła (np. do chciwości, zazdrości, gniewu, niewybaczenia,) i tych pokus doświadczają wszyscy ludzie, b) podświadomie zniewalają, wchodzą w życie człowieka, który próbuje ingerować w zjawiska świata duchowego (np. poprzez praktykowanie spirytyzmu, parapsychologii, wróżbiarstwa czy bioenergoterapii) c) opętują człowieka, który świadomie oddaje się na służbę diabłu w zamian za uzyskanie sławy czy bogactwa. Kościół uważa za możliwe stwierdzenie opętania na podstawie objawów, starannie odróżniając je od chorób psychicznych.

Tradycyjną formułą uwalniania opętanych w Kościele jest egzorcyzm, czyli uroczysta modlitwa nad opętanym.

Demony (gr. *daimonion*) to biblijna nazwa upadłych aniołów mających zły wpływ na zdrowie, psychikę, charakter człowieka i jego rozeznanie moralne. To demony wpędzają ludzi w grzech duchowego lenistwa, tzw. acedię (gr. *akedia* – niedbałość, oziębłość), czyli paraliż ducha, który przejawia się zubożeniem na dobro, brakiem rozeznania duchowego co jest dobre, a co złe, i zaniedbaniem spraw związanych ze zbawieniem wiecznym”. Diabeł i demony mogą oddziaływać na człowieka w trojaki sposób: a) kuszą do zła (np. do chciwości, zazdrości, gniewu, niewybaczenia,) i tych pokus doświadczają wszyscy ludzie, b) podświadomie zniewalają, wchodzą w życie człowieka, który próbuje ingerować w zjawiska świata duchowego (np. poprzez praktykowanie spirytyzmu, parapsychologii, wróżbiarstwa czy bioenergoterapii) c) opętują człowieka, który świadomie oddaje się na służbę diabłu w zamian za uzyskanie sławy czy bogactwa. Kościół uważa za możliwe stwierdzenie opętania na podstawie objawów, starannie odróżniając je od chorób psychicznych.

Tradycyjną formułą uwalniania opętanych w Kościele jest egzorcyzm, czyli uroczysta modlitwa nad opętanym.

KSERO 7

KWESTIONARIUSZ

Znaki działania diabła na świecie

PAPIEŻ PAWEŁ VI na śródowej audiencji ogólnej 15 listopada 1972 roku postawił pytanie: *Czego dzisiaj potrzebuje Kościół najbardziej?* I odpowiedział: *Niech was nie zdziwi, jako zbyt upraszczająca sprawę lub wręcz przesadna i nierzeczywista nasza odpowiedź: Jedną z największych potrzeb jest obrona przed tym złem, które nazywamy demonem.*

1. Jakie są według ciebie znaki obecności i działania demona: wśród współczesnej młodzieży, w społeczeństwie, w Kościele i w twoim życiu osobistym?
 2. W świetle wiary i wypowiedzi papieża Pawła VI jak przemawia do ciebie to, co się da zaobserwować u początku XXI wieku w Europie: powszechność aborcji, dopuszczalność eutanazji, wysoki procent samobójstw, pedofilia z morderstwami dzieci, powrót do wróżbiarstwa i magii?
 3. Jak oceniasz to co wydarzyło się 11 września 2001 w Nowym Jorku? Czy widzisz w tym działanie diabła, który chce ośmieszyć i zdyskredytować islam i wszelkie religie?
 4. Jak bronisz siebie samego przed działaniem diabła? Co byś poradził innym?
-

KWESTIONARIUSZ

Znaki działania diabła na świecie

PAPIEŻ PAWEŁ VI na śródowej audiencji ogólnej 15 listopada 1972 roku postawił pytanie: *Czego dzisiaj potrzebuje Kościół najbardziej?* I odpowiedział: *Niech was nie zdziwi, jako zbyt upraszczająca sprawę lub wręcz przesadna i nierzeczywista nasza odpowiedź: Jedną z największych potrzeb jest obrona przed tym złem, które nazywamy demonem.*

1. Jakie są według ciebie znaki obecności i działania demona: wśród współczesnej młodzieży, w społeczeństwie, w Kościele i w twoim życiu osobistym?
 2. W świetle wiary i wypowiedzi papieża Pawła VI jak przemawia do ciebie to, co się da zaobserwować u początku XXI wieku w Europie: powszechność aborcji, dopuszczalność eutanazji, wysoki procent samobójstw, pedofilia z morderstwami dzieci, powrót do wróżbiarstwa i magii?
 3. Jak oceniasz to co wydarzyło się 11 września 2001 w Nowym Jorku? Czy widzisz w tym działanie diabła, który chce ośmieszyć i zdyskredytować islam i wszelkie religie?
 4. Jak bronisz siebie samego przed działaniem diabła? Co byś poradził innym?
-

KWESTIONARIUSZ

Znaki działania diabła na świecie

PAPIEŻ PAWEŁ VI na śródowej audiencji ogólnej 15 listopada 1972 roku postawił pytanie: *Czego dzisiaj potrzebuje Kościół najbardziej?* I odpowiedział: *Niech was nie zdziwi, jako zbyt upraszczająca sprawę lub wręcz przesadna i nierzeczywista nasza odpowiedź: Jedną z największych potrzeb jest obrona przed tym złem, które nazywamy demonem.*

1. Jakie są według ciebie znaki obecności i działania demona: wśród współczesnej młodzieży, w społeczeństwie, w Kościele i w twoim życiu osobistym?
 2. W świetle wiary i wypowiedzi papieża Pawła VI jak przemawia do ciebie to, co się da zaobserwować u początku XXI wieku w Europie: powszechność aborcji, dopuszczalność eutanazji, wysoki procent samobójstw, pedofilia z morderstwami dzieci, powrót do wróżbiarstwa i magii?
 3. Jak oceniasz to co wydarzyło się 11 września 2001 w Nowym Jorku? Czy widzisz w tym działanie diabła, który chce ośmieszyć i zdyskredytować islam i wszelkie religie?
 4. Jak bronisz siebie samego przed działaniem diabła? Co byś poradził innym?
-

KSERO 8

Państwowy Szpital Kliniczny nr ...

--

.....
(imię i nazwisko pacjenta)

.....
(adres chorego)

Płatne: bezpłatne, ryczałt, 30%, 50 %, 100%, limit (niepotrzebne skreślić)	Taksacja
Płatnik: MON, MSWiA, PKP*) BL**)	
Rp.	
Dnia.....200.....roku	
..... (Podpis i pieczęć lekarza)	

*) zaznacza się tylko w przypadkach wystawiania recept dla osób uprawnionych do świadczeń resortowych.

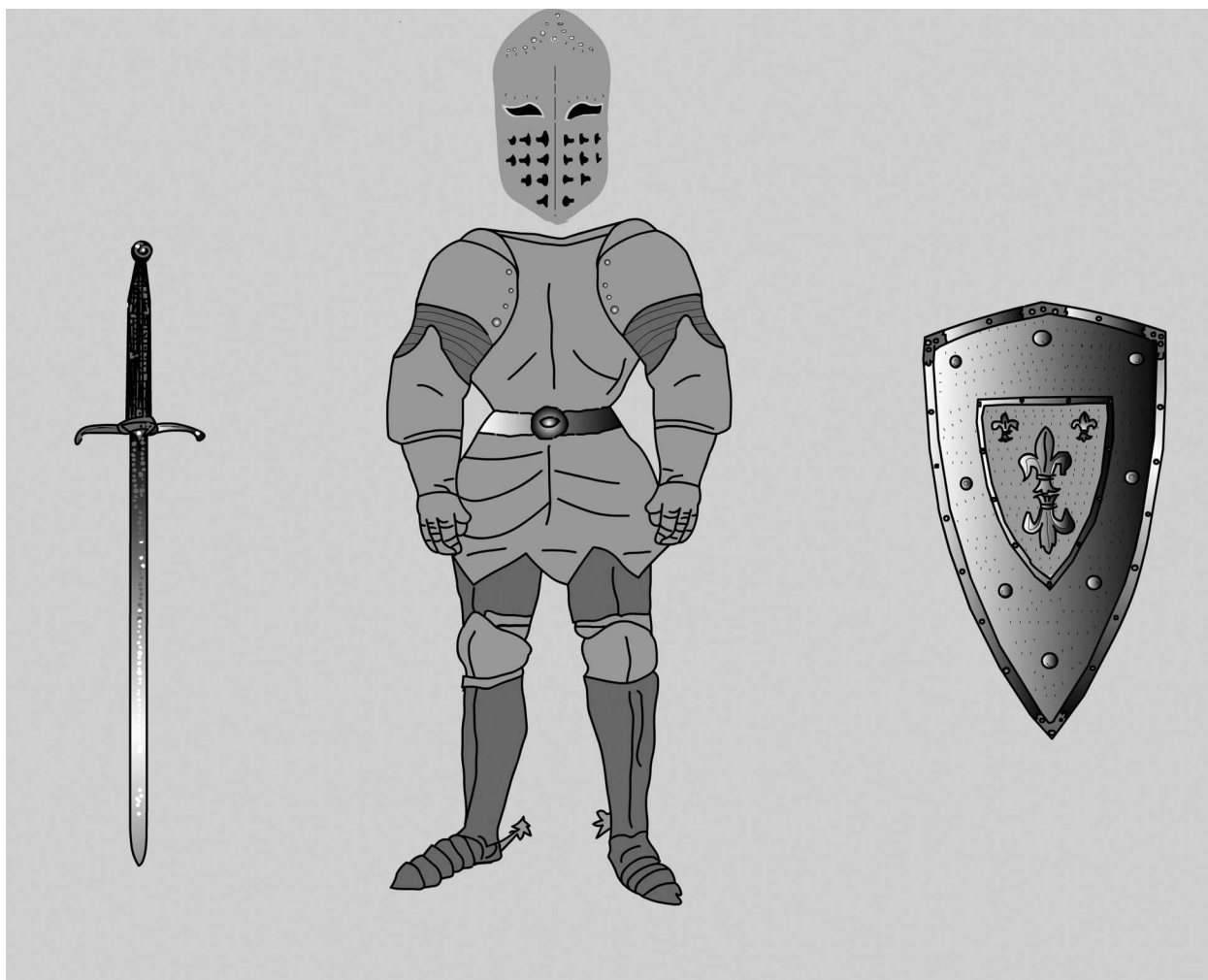
***) zaznacza się tylko przy wystawianiu recept w placówkach MON, MSWiA i PKP dla osób uprawnionych do świadczeń resortowych.

KSERO 9

ZBROJA BOŻA

Przeczytaj tekst i podpisz elementy zbroi Bożej na rysunku poniżej.

(...) bądźcie mocni w Panu – siłą Jego potęgi. Obłeczcie pełną zbroję Bożą, byście mogli się ostać wobec podstępnych zakusów diabła. Nie toczymy bowiem walki przeciw krwi i ciału, lecz przeciw Zwierzchnościom, przeciw Władzom, przeciw rządcom świata tych ciemności, przeciw pierwiastkom duchowym zła na wyżynach niebieskich. Dlatego weźcie na siebie pełną zbroję Bożą, abyście w dzień zły zdołali się przeciwstawić i ostać, zwalczwszy wszystko. Stańcie więc [do walki] przepasawszy biodra wasze prawdą i obłókszy pancerz, którym jest sprawiedliwość, a obuwszy nogi w gotowość [głoszenia] dobrej nowiny o pokoju. W każdym położeniu bierzcie wiarę jako tarczę, dzięki której zdołacie zgasić wszystkie rozżarzone pociski Złego. Weźcie też hełm zbawienia i miecz Ducha, to jest słowo Boże – wśród wszelkiej modlitwy i błagania. Przy każdej sposobności módlcie się w Duchu! (Ef 6, 10-18b)

KSERO 10

Paweł VI, *O szatanie i walce duchowej*.

Przemówienie wygłoszone na audiencji generalnej (15.11.1972)

Wpadłem na pomysł, by poruszyć dziś bardzo dziwny temat, który jednak mieści się w ramach nauk wygłaszanych na tych duszpasterskich audiencjach.

O czym mówimy? Mówimy o potrzebach Kościoła. A jedną z potrzeb, która zatrzymuje dzisiejszego ranka moją uwagę, jest ta dziwna i trudna obrona. Ta myśl o obronie prześlada mnie. Przeciwko komu? Św. Paweł mówi, że musimy walczyć. Wiedzieliśmy o tym; ale przeciwko komu? Wiele razy mówił on, że musimy walczyć, i to walczyć jak żołnierze. Nie musimy walczyć przeciwko rzeczom widzialnym, przeciwko ciału i krwi. Mamy stoczyć walkę, którą ja nazywam „walką w ciemności”. Musimy walczyć przeciwko duchom, które wdzierają się w atmosferę naszego życia. Innymi słowy, musimy walczyć przeciwko szatanowi. Nie myśli się już o tym. Ja natomiast chciałbym przynajmniej tym razem przywołać myśl dotyczącą tego strasznego i nieuniknionego tematu. Mamy do czynienia z walką przeciwko temu niewidzialnemu nieprzyjacielowi, który zatruwa nasze życie i przed którym musimy się bronić.

Dlaczego nie mówi się już o tym? Nie mówi się o tym, bo nie ma widzialnego doświadczenia. Te rzeczy, których się nie widzi, uważa się za nie istniejące. Natomiast walczymy ze złem. Ale co to jest zło? Zło jest niedostatkiem, jest pewnym brakiem. Ktoś jest chory, brak mu zdrowia, komuś innemu brakuje pieniędzy i źle się czuje. I tak dalej.

Tutaj jednak rzeczy mają się inaczej. I to dlatego rzecz staje się przerażająca: nie jest już ona niedostatkiem, brakiem, wobec którego stajemy, złem polegającym na braku skuteczności. Staje przed nami zło skuteczne; zło istniejące; zło, które jest osobą; zło, którego nie możemy już kwalifikować jako degradację dobra. Mamy tutaj do czynienia z absolutną afirmacją zła. Przeraza nas to i powinniśmy się tego bać. (...)

Co chce nam powiedzieć Chrystus, spotykający się z głodem? W tej pokusie zawarty jest cały współczesny materializm. Chrystus spotyka się następnie z pokusą duchową: „Jeśli jesteś Synem Bożym, rzuć się stąd w dół! Jest bowiem napisane: Aniołom swoim rozkażę o Tobie, żeby Cię strzegli” – Oto duchowa zarozumiałość. A później pycha: „Tobie dam potęgę i wspaniałość tego świata, jeśli upadniesz i oddasz mi pokłon”. A Jezus odrzuca te pokusy: „Idź precz, szatanie!”. Później przybywają aniołowie, by Go karmić i towarzyszyć Mu. Naprawdę jest nad czym się zadziwić. Również sama egzegeza tego ewangelicznego fragmentu jest zdumiewająca. A jak nie wspomnieć o tym, że Chrystus trzykrotnie złego ducha definiuje? W jaki sposób? Odnosząc się do szatana jako swojego przeciwnika, nazywa go: „Królem tego świata”. (...)

Jezus mówi: „Królem świata jest diabeł”. Wszyscy znajdujemy się pod ukrytym panowaniem, które nas nęka, kusi, czyni nas chorymi, niepewnymi, złymi itp. Następnie, jeśli przyjrzyście się wielu scenom ewangelicznym, to zauważycie: opętany tu, inny opętany tam, a Jezus uzdrawia tego, uzdrawia tamtego itd.

Kolej na św. Pawła. Ten, ponieważ jego nauka jest jakby echem Ewangelii, nazywa szatana na jednej ze stron Drugiego Listu do Koryntian „bogiem tego świata”. Kto mógłby kiedyś pomyśleć, by określić go mianem przysługującym najwyższemu Bytowi, Bogu? Mogliśmy, na ustach apostoła, odnaleźć ten tytuł przyporządkowany do szatana: „bóg tego świata”. (...) Następnie uczy nas, jakiej terapii powinniśmy użyć, jakiej obrony, również wobec tego rodzaju nieprzyjaciół. Nie mówię o innych autorach, aby nie przedłużać, ale naprawdę możemy znaleźć ich w całej literaturze chrześcijańskiej. (...)

Ewangelia nazywa szatana również „zabójcą już od początku”, nazywa go „ojcem kłamstwa”. Jest podstępna i zdradzieczą istotą zastawiającą pułapki, zmierzając do zachwiania moralną równowagą człowieka. On jest perfidnym i przebiegłym czarodziejem, który umie wkradać się w psychikę każdego. Potrafi znaleźć otwarte drzwi, przez które wchodzi: przez zmysły, fantazję, pożądanie, które dzisiaj nazywają bodźcem, czyż nie? Znajduje otwarte drzwi w utopijnej logice i nieuporządkowanych stosunkach społecznych: przez złe towarzystwo, złe widzenie świata. Wkrada się w

nasze działania, aby wprowadzić tam odstępstwa, na pozór zgodne ze strukturami fizycznymi lub psychicznymi i instynktownymi, głębokimi i pobudzającymi naszą osobowość, a w rzeczywistości tak bardzo niszczące (oto jest podstęp pokusy). (...)

To łatwe, prawda. Dzisiaj woli się raczej pokazywać siebie silnymi, wolnymi od przesądów, pozować na realistów, na ludzi konkretnych. Równocześnie daje się wiarę wielu nieuzasadnionym przesądom magicznym i ludowym zabobonom: biada liczbie 13, biada, jeśli zrobisz coś takiego a takiego. Niby dlaczego wierzy się w te wymyślone rzeczy, ma się skrupuły, przestrzega ich przesadnie, narażając się na śmiech. A kiedy Pan mówi: „popatrzcie, że jest coś zupełnie innego!” - nie wierzy się.

Nasza doktryna, kiedy chcemy mówić o diable, staje się niepewna, ale kiedy chcemy mówić o nas kuszonych przez diabła, wtedy staje się bardziej niż pewna. Nasza ciekawość pobudzona jest pewnością różnorodnego istnienia. (...)

Odpowiedzieć sobie trzeba teraz na dwa pytania. Pierwsze to: „Czy są znaki? Czy są znaki, i jakie, obecności diabelskiej?”. A drugie pytanie: „Jakie są środki obrony przed tak podstępny niebezpieczeństwem?” (...)

Odpowiedź na pierwsze pytanie wymaga wielkiej ostrożności. Jakie są znaki? Nawet jeśli znaki obecności szatana wydają się niektórym, także spośród Ojców – na przykład Tertulianowi – zupełnie przekonujące: „To oczywiście, że to diabeł!”, to nie jest to takie łatwe do stwierdzenia. Szczęśliwy on, że posiadał tak bystre oko! My natomiast możemy przypuszczać, że mamy do czynienia ze złą działalnością diabła tam, gdzie negacja Boga staje się zdecydowana. Tam jest nieprzyjaciel, ponieważ my jesteśmy prowadzeni ku Bogu, a spotykamy się z negacją radykalną, ostrą, trudną i skrupulatną, jak to tylko jest możliwe. Negacja radykalna. Czy słyszeliście o śmierci Boga? Kto mógłby wymyślić podobną rzecz?

Tam, gdzie kłamstwo jawi się obłudnym i silnym wobec ewidentnej prawdy, gdzie brakuje miłości, gdzie ona wygasła, gdzie jest egoizm zimny i okrutny - za tym musi stać nacisk diabła. Także tam, gdzie imię Jezusa jest kwestionowane z nienawiścią świadomą i hardą. Św. Paweł mówi: „Kto neguje Jezusa Chrystusa anatema sit (niech będzie potępiony)”. Potępienie odnosi się do nieprzyjaciela, który stoi za negującym człowiekiem. Tam, gdzie duch Ewangelii jest fałszowany i zaprzeczany i gdzie ostatnie słowo należy do rozpacz, tam jest zwycięstwo diabła. (...)

Łaska jest ostateczną obroną. Oto widzimy, jak bardzo obecnie zaniedbywane jest przystępowanie do sakramentów, zwłaszcza do sakramentu pokuty. To wielkie niebezpieczeństwo, ponieważ z tego powodu brakuje nam wystarczającej łaski do przeszkodzenia najeźdźcy, który nas napada. Niewinność. Niewinność staje się twierdzą. (...)

Św. Paweł opisuje całe uzbrojenie rzymskie: noś hełm zbawienia, noś pancerz, noś miecz, itd., ponieważ osłony, czyniące mocnymi, są wielorakie. A chrześcijanin, aby być czujnym i silnym i aby walczyć, musi odwołać się do jakiegoś specjalnego ćwiczenia ascetycznego, które pomoże mu oddalić niektóre ataki szatańskie. Tego również uczy nas Jezus mówiący do apostołów, którzy nie zdołali wypędzić złego ducha: „Cóż, tego diabła trzeba wypędzić modlitwą i postem”. Oto środki, dzięki którym można odnieść zwycięstwo w wielu potyczkach z szatanem. Apostoł ponadto podpowiada mistrzowską linię obrony: „Nie pozwól się zwyciężyć złu”, ale stawaj się coraz lepszym. „Zwyciężaj zło dobrem”.

Zatem, ze świadomością obecnych przeciwności, w jakich dusze, Kościół, świat się znajdują, starajmy się nadać głębszego znaczenia i skuteczności zwyczajnemu wezwaniu z naszej głównej modlitwy: „Ojcze nasz, wybaw nas od złego!” A temu przyda się nasze apostołskie błogosławieństwo.

http://www.egzorczyzny.katolik.pl//index.php?option=com_content&task=view&id=113&Itemid=161